

Budowanie bloku i (nie)ciągłość. Transgraniczne powiązania i przekształcenia w przedsiębiorstwach przemysłowych w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach, 1945-1960

Abstrakt

Formowanie bloku sowieckiego przyniosło ze sobą masową zmianę kierunków przepływów gospodarczych. Gospodarki Europy Środkowo-Wschodniej, które były ściśle powiązane z dużymi gospodarkami Europy Zachodniej i Środkowej, zostały w ciągu kilku lat całkowicie zorientowane w stronę sfery sowieckiej. Socjalistyczne Chiny również całkowicie zmieniły swoją orientację gospodarczą, od kolonialnych powiązań i japońskiej gospodarki wojennej do sfery sowieckiej. Zdumiewające liczby tej zmiany kierunku były punktem wyjścia do argumentacji za „autarkią bloku” przez ekonomistów i historyków. Ten projekt proponuje przesunięcie uwagi z perspektywy makro i liczby handlowe, aby zamiast tego przyjrzeć się praktykom przedsiębiorstw przemysłowych podczas transformacji w kierunku socjalizmu. Szczególny nacisk zostanie położony na międzynarodowe powiązania tych przedsiębiorstw, mianowicie handel, przepływy kapitałowe i transfer wiedzy. Sposób, w jaki te powiązania rozwijały się w kontekście ciągłości i zerwania, jest głównym pytaniem badawczym projektu. Taki nacisk ujawni bardziej skomplikowany wzorzec zerwania i odnowy niż sugerują dotychczasowe badania. Pokaże, że aktorzy poza liderami politycznymi dysponowali własnymi zasobami w postaci wiedzy technicznej i transnarodowych sieci. Wynik był kształtowany raczej przez procesy negocjacyjne między różnymi siłami społecznymi niż przez kompletne przejście komunistyczne.

Proponowane studia zbadać mają przypadki w sektorze budowy maszyn i pojazdów w Europie Wschodniej i Środkowo-Wschodniej (Czechosłowacja, Polska, NRD i Bułgaria) oraz w Azji Wschodniej (Ludowa Republika Chin – w dalszej części LRC) i dostarczyć w ten sposób fundament dla porównawczej perspektywy na gospodarczą (nie)ciągłość w transformacji w kierunku socjalizmu państwowego po II wojnie światowej na skalę globalną. Na podstawie założenia, że agencja przedsiębiorstw nie zniknęła po prostu, gdy nowe socjalistyczne elity przejęły władzę w Europie Środkowo-Wschodniej i Chinach, projekt doprecyzuje obraz wczesnego socjalizmu z okresu zimnej wojny i bloku sowieckiego, który jest najczęściej kojarzony z nacjonalizacją, izolacją i przecinaniem więzi. Pokaże, jak aktorzy drugiego szeregu w przemyśle, tj. menedżerowie przedsiębiorstw, eksperci techniczni i specjaliści od handlu, przyczynili się do kształtowania zagranicznych stosunków gospodarczych reżimów socjalistycznych, wprowadzając swoje zasoby i sieci. Projekt ten zakwestionuje również powszechnie przyjmowaną dychotomię między socjalistycznym państwem-partyjnym a społeczeństwem. Ponadto przyczyni się do szablonu porównawczego dla bardziej ogólnego pytania, co dzieje się z branżami i konkretnymi przedsiębiorstwami, gdy kraje tworzą bloki lub zostają od siebie oddzielone z przyczyn politycznych.